

ს ვ ა ლ დ

სალიტერატურო და სამეცნიერო ნახაზებიანი გაზეთი. გამოსვლის ყოველ კვირა დღეს.

№ 48.

ნოემბერი 21, 1893 წ.

№ 48.

შინაარსი:—თომა ელისსონი.—განთავადი დღეტუ მეგრელისა.—წმინდა მოწამე გობრონ გ. წერეთლისა.—ჩინოვნიკისმკნება კორტასისი.—ფრინველთა მსაჯულება.—ლია წერილი გ. წერეთელს ვალერიან გუნისისი.—სამხედრო კორწილიმ-კალისა—სახლ-მართი ვასართობი, განცხადებანი.

თომა ელისსონი

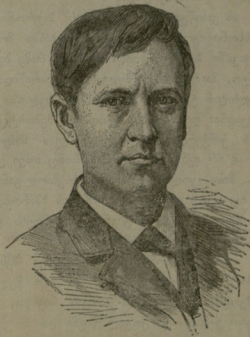

ვერემა ისახელა თავი ამ შეცხრამეტე საუკუნე-წეში საკეირეფილი გამოგონებით; 'მაგრამ, ევონება, ამ შემთხვევაში ამერიკელ ელისსოს ვერაეინ შეედრება. მისი გამოგონებით თითქოს საი-ქიოსა და სააქაოს მცხოვრებნი შეერთდენ, ერთმა-ნეთის ხედვენ, ელაპარაკებიან და ეკითხებიან ერთმა-ნეთის ეინაობას. დღეს ელისსონის გამოგონების მეოხებით, შესაძლებელია, რომ ჩვენ, საქართველოს მცხოვრებნი, ჩვენ-ჩივენი ოთახიდან ეხედავდეთ ლონ-დონ ში ინგლისის დედოფალს, მის მიხერა-მოხერას, გვე-სმოდეს მისი საუბარი, მისი ჩვეულებრივი ხმის კილა.

ამ დღებში თვით ჩვენ ტფილის ქალაქში გა-ზეთებმა გეაცნობეს, რომ მთავარმარტლებლის სასა-ხლოში ელისსონის გამოგონილის ფონოგრაფის მოწყობილობას მართვენო, რომ მთავარ-მართებელ-მა და მისმა ოჯახმა მოიშინოს სასახლეშივე პუ-შკინის თეატრში წარმოდგენილი ოპერეტკებიო. ნუ დაეიფიწყებთ, რომ ეს თეატრი სასახლიდან ვერს ნახვევარ სიშორებე მდებარეებს.

ყველაზე შესანიშნავია სამწაირი ელის-სონის გამოგონება: ტელეფონი, ფონოგრაფი და მიკ-

როფონი. ტელეფონის საშუალებით შეიძლება სა-ქართველოდან ევროპაში და ამერიკაში მყოფს მია-წვიდინო „ხმა“ და ესაუბრო, ფონოგრაფით შეიძლება

თქვენი ოთახიდან არ გამოხვიდენ და ინგლისის პარ-ლამენტში გლადსტონის სიტყუა გესმოდეს, მისივე

ხმით, ხოლო მიკროფონის საშუალებით შეგიძლიათ გლადსტონივე დაინახოთ, მისი აღღვებულნი სახე, მისი ხელების შლა, მისივე ჩვეულებრივი კილოთი ლაპარაკი წარმოგიდგეს თვალ წინ.

ნეტა რა ნაირად აღიზარდა ეს საკვირველი კაცი, რომელმაც ამისთანა გასაშტერებელი იარაღები გულთმისნობისა ხელთ მისცა კაცობრიობას და აღამალა ლეთებამდე კაცის გონიერება და მოხერხება?

ეს კაცი იყო შვილი ერთი ღარიბის ამერიკელისა, რომელიც ევაჭრობდა ძველი ტანისამოსებით, ჭინჭეულობით, მრავალნაირი ვატებილი, ვადავებულნი ჭურჭლებით და იარაღებით. ხშირად ამ საცოდავს კაცს და მის ცოლს დღიური ლუკმა არ ჰქონდა და შიმშილით კვებობდა. ასეთს ღარიბს ოჯახს დაეხდა საკვირველი ბავში, რომელმაც ევაკაცობაში ვადა-ქარბა გვირგვინოსნებს, სამეფო ტახტზე მჯდომარეთა, თავისი სახელით და დიდებით. მაგრამ ასეთია მართლწაჯულები ბუნების ძალებისა.

თომა ელისონი დაიბადა 1847 წელს მიჩიგანის შტატის პაწია ქალაქში პორტ-გურონში. 1859 წელს მეტად ცივი ზამთარა იდგა იმ ქვეყანაში. ერთ საღამოს ჭინჭეულობის მოვაჭრე თავის ოჯახში, ის იყო, ეახშაშა ათავებდა. არც ერთს არა ჰყოფნია საქმელი; მაგრამ დღემამა და მათი ერთად ერთი შვილი მიჩვეული იყვნენ, რომ ეახშაშს შემდეგ კიდევ ნახებოდნენ შვირგები ხშირად მიეცემოდნენ ხოლმე თაე-თაეიანთ კუთხეში დასაძინებლად.

ამ გასაწყლებულის ოჯახის პატრონი გვარად ელისონი იყო, რომელიც კარვა ხანია მოსულიყო ამერიკაში პოლონადიდან: იქნება რამე ბედს წაეატყეფო, მაგრამ არა ეშველარა, სიღარიბიდან და სისაწყლიდან ვერ გამოსულიყო. რა ხელობა არ ვამოეცადნა: დერძიკობა, მებღლობა, მებოტსნობა, ბოლოს ჭინჭეულობის ყიდა-გაყიდვას მიჰყო ხელი, მაგრამ არ იქნა, გლახაკობას მაინც თავი ვერ დააძრო. მისი ცოლი ჰკუიანი და საკმაოდ განათლებული იყო; იგი ყოველ ღონისძიებას ხმარობდა, რომ რაც იცოდა, თავის ნიჭიერ შვილისთვის ესწავლებინა ჯერ კიდევ მის ყმაწვილობაში.

თომა ელისონი პატრონიდანვე შესანიშნავი ბავში გამოჩნდა; დედის ცოდნა ორ წელიწადსაც არ ჰყოფნია. რაკი წერა-კითხვას მიეჩინა, სითავლხარბით ეტანებოდა ყოველ წიგნს და მოუწყინარად კითხულობდა. ყმაწვილი მუდამ დაღერემილი გამოიქტირებოდა; იმას არაფერი არ ეჩინა ცალკე ყოფნას და წიგნების კითხვას.

ერთხელ სადილი რომ გაათავეს, ელისონს, ის იყო, გარეთ გაეარდა უნდოდა, რომ თავისი ახალი ნაშოვნის წიგნის კითხვა დაესრულებინა.

— მოიცა, შვილო თომა, მინდა მოგვლაპარაკო— შეაყენა მამამ.

ყმაწვილი შეკრთა. რალაც ფარსავი არა ეგონარა.

— შვილო ჩემო, შენ ახლა თორმეტი წლის ხარ, ჩვენში შენხელა კაცი, როცა შინ გაჭირებულნი არიან, გარეთ ვადის და თავს ირჩენს. მე რომ თუთხმეტის წლის შევიქნენ, ასე მოვიქციე, მაგრამ შენ თორმეტის წლისასაც შეგიძლია თავის რჩენა, ისეთი მარჯვე ბიჭი ხარ. აი, შვილო, რა მინდოდა შენთვის მეთქვა.

— მეც ეგრძობ, მამა რომ აწ დროა ჩემი ხელით ვირჩინო თავი, მაგრამ არ ვიცი, საით წავიდე და რას მოვიკილა ხელი.

— მოიცა, შვილო, მე ჯერ არ დამისრულებია ლაპარაკი. ამას წინეთი რკინის გზის უფროსს ტანი-სამოსი დაეუკერე და შევიტევე რამე მუშაობა ეშოვნა შენთვის რკინის გზაზე. ისიც დაშარდა. შენ მოგცემენ ვახეთებს და სხვა შევიღებან საეაქრო ნიეთებს გასაყიდათ: პურებს, ქაღალნებს და სხვ. იარე ევგონებში და ჰყიდე, რაც მეტს ვაჰყიდი, ისე მეტი მოგება დაგჩნება პატრონებისაგან. რაკი ერთხელვე შეეჩვევი ასეთს საქმეს, მერე ღმერთიც ხელს მოგიმართავს.

— მერე როდის უნდა წავიდე?

— დილის მატარებელი ჩამოვიღის ჩვენს სადგურთან შვიდ-საათ ნახევარზე. აქ მევაზთიეებს და ბუფეტჩიკებს შენთვის მოშადადებული ეწედათ საეაქრო. მოგცემენ კალთას, ჩახტი ევგონში და ღმერთმა ხელი მოგიმართოს.

— კარგი, მამა, მაშ ხელ წავიდე...

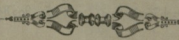
ამ დღიდან თომა ელისონმა გაიკვალა გზა ცხოვრებაში.

ცოტა ხანს შემდეგ ის წაატყდა ერთს რკინის გზის სადგურთან კარვა მოხრდილს საწიგნეს, საცა ბევრი სამეცნიერო წიგნები იყო. იქ იმას მოეწონა ჭიმის წიგნები და ისინი რომ ვადიკითხა, თავის ევგონში გამართა პაწია ლაბორატორია. იყიდა შუშები, წამლები და დაიწყო მუშაობა სხვა-და-სხვა სხეულებს შედგენილობისათვის. ერთხელ ფოსფორიანი შუშა ვადამოუარდა ფიტონიდან, გატყდა, დაიღვარა ფოსფორი და გაჩინა ცეცხლი ევგონში. მის და ბედათ შემოვარდა კონსტრუქტორი და ცეცხლი მოაქრო, თორემ დიდი უბედურება მოხდებოდა.

თომა ელისსონი კონწიკრით გაავდეს იმ რკინის გზიდან. შემდეგ იგი დადგა მოგამაგირეთ სხვა რკინის გზის სადგურზე. ერთ დღეს აქ რკინის გზის სადგურის უფროსის პაწია ბავში თამაშობდა რკინი გზის ლიანდაგზე და ამ დროს მიასწრო მას გამოქანებულმა მატარებელმა. თომა ელისსონი ეცა ბავშს და გადაარჩინა გასრესისაგან. რკინის გზის სადგურის უფროსი ისე მადლობელი დარჩა თომა ელისსონს, რომ თაყისათთან დააყენა და ტელეგრაფისტობა ასწავლა. ამ დღიდან გადაწყდა თომას ბედი.

თუმცა იგი ტელეგრაფისტი იყო; მაგრამ მას დღე-აღამე აღარ ეძინა. სწავლობდა ელექტრონის ძალას და ეჩვეოდა მის მოხმარებას ტელეგრაფის გაუმჯობესობისათვის. ცოტას ხანს შემდეგ ის დაიბარეს ნიუორკის ქალაქში და იქ ერთმა კაპიანაიმ

მიანდა მას მოშლილი მანქანის გაკეთება, რომელიც ბირჟის ფასების მანიჟერებელი იყო. თომა ელისსონმა არამც თუ ეს მანქანა ააწყო, მეორე მისი მაგიერი ახალი მანქანაც კი მოიგონა, რომელიც ბევრად უფრო გამოსადეგი აღმოჩნდა კაპიანისათვის. ამას შემდეგ თომა ელისსონი მიიპატრუა დასაფლეთის სატელეგრაფო კაპიანაიმ, როგორც უფროსი ინჟინერი, გაუჩინა დიდი ჯამაგირი, გაუკეთა ჩინებული ლაბორატორია და რამდენიც მას უნდოდა, იმდენი მოხელენი მიუჩინა სასამსახუროდ. ამიერიდან თომა ელისსონი გამდიდრდა და ალაპარაკა მთელი ვანათობული ქვეყნები თავის საკვირველი გამოგონებით, რომელზედაც ზემოთ ჩამოვადგეთ სიტყვა. ახლა თომა ელისსონს შეუსრულდა 43 წელი და მცნობიერება კიდევ ბევრს რასაც საკვირველ გამოგონებას მოეღის ამ ხუთის მიერ ნაკურთხის კაცისაგან.

ტ ა ნ თ ი ა დ ი

(პოემა)

(დასასრული)

XIII

რო მიღის... დამეს ელგეა ძალი,
ვარსკვლავთა კრება თანდათან ჰქრება;
სდუმდა ბუღბუღელი, ჰყვიის მამალი;
მთიარე ძლიეს-ღა ჰკრთის... აჰა, თენდება!

დიღის ნიღემა წყნარა დაჰქროლა,
უხეად ჰჳენს ქვეყნად ტბილ სუნწელებას;
მზემაც პირველი სხივი ისროლა,
ნელა აღიძვებს მძინარ ბუნებას.

აგერ ტოროლამ დაიფრთხილა
და გაისწორა პაწაწა ფრთები,
მერე უეცრად დაიკრიალა...
ცაში გაისმა მის ტბილი ხმები!

ეგერ გამოძერა კურდღლის ბაჭა,
თამამად წიწწის ბალახსა ცერაჲს;
კინტრიშობს, დახტის... სიანს, რომ ხამია,
ეგრ იცნობს გულ-ქვა ჯერ ადამიანს.

სასახლეშიაც გამოიღვიძეს,
მწვეარ-მეძებრებს უწყეს, ძახილი;
რომ საწადიროთ მიდიან, იგრძნეს
ძალთ და სიამით მორთეს წყავილი.

მუშაკთ ყანებში იწყეს გროვება,
ჯგუფად მოდიან, მოიმღერიან;
ამ სიმღერაში ბეერი ევება,
ტანჯვა, ცრემლები იხატებიან!

ჩენი მოხუცი თაე-ჩაღუნული
მილოდეს ეგერ იმ ადგილისკენ,
სად მდინარეზე არს გადებული
წერილი ჩელტ-ხიდი იმის სოფლისკენ.

XIV

მაშინ, როდესაც ფრინველთ გაღობას,
მუშაკთ სიმღერას, თახთა ჩხარა-ჩხურს,
ძაღვების ყეფას და ხმაურობას,
მონადირეთა კიენის უცნაურს

მოეცეა ახლად გაღვიძებული
მთა, ბარი, ველი, ტყე და ბუჩქნარი;
ვით პატარძალი, ტურფად მორთული,
იყო ბუნება, სამოთხის დარი,

ჩენი მოხუცი იდგა ხიღზედა
დასტკერდა წყალს აღშფოთებულსა,
როგორ მოხტოდა ზეირთი ზეირთზედა,
ისროდა ტალღებს აღქაფებულსა...

ე, ეგერ წმინდა თეთრი კენჭები
მოსჩანან, მოხუცს თვისკენ იწვევენ,
ეგერ პაწაწა ცურვენ თევზები
და თითქოს იმას თავს აწონებენ,
უეცრად ზევით ამოხტებიან,
მისხა სხივებზე იბჳყერიან
და მსწრაფად წყალშივე იმაღებიან,
თითქოს მოხუცსაც ჩასვლას ურჩევენ.

იქ, სადაც მისთვის დაგებულია
წერილი ქეიშა და ბალახი რბილი;
მყუდრო ცხოვრება სად დაკულია,
ისმის მხოლოდ წყლის ჩხრიალი ტბილი,

სადაცა იმას ვერ შეაწუხებს
 ამ სოფლის მკაცრი უსამართლობა,
 „მშია“-ო, ბავში ვერ დაუძახებს
 მოსვენებული ეჭნება გრძობა!..

XV

„მალაღო ღმერთო, ჩემს საწყალს სულსა
 შეუნდე ცოდვა ეს საშინელი.“

„რა ეჭნა?.. არ ძალუძს მეტი სუსტ გულსა
 ითმინოს ტანჯვა აუტანელი!“

სიქეა უბედურმა, შეხედა ცასა,
 მერე პირჯვარი გადაიწვრა
 და გახედა ჴორს მწვანე ყანასა,
 საით ისმოდა მუშაკთ სიმღერა.

„მშვიდობით, ჩემო ძმებო, გმორდებით,
 ევლარ შექმელი მუდამ წვალბა!..
 „ნუ თუ იმ დროს თქვენც ვერ მოეწვრებით,
 როს ქვეყანაზე პატიოსნება

„წმინდა სიმაართლე და სიყვარული
 დამკვიდრდებიან აღმოუფხვრელად,
 როცა ტანჯული და დანაგრული
 არ გაიწირვენ თავს მოსაკვლელად?

„თუ კი... თქვენ მაინც ხომ ზე აღსდგებით,
 გაზრება ცრემლის ღვარი თქვენს თეაღში,
 „თუ არა... თქვენც ხომ მე გამოწყვებით!“
 სიქეა და ჩაფარდნა უნდოდა წყალში,

„ბაბუ გამიშვი!“ - როცა მოცმა
 უეცრად იმას და მოხედა გულში,
 ვითარცა ტყვია, საბრალოს ეს ხმა;
 ხმამ დაუარა მას. მთელს სხეულში
 და მოახედა განცვივრებული ..
 წინ უდგა ბავში წიგნებით ხელში,
 გზის დაკლის მლოდე... კანქარებული
 ეშურებოდა სასწავლებელში.

XVI

„გამიშვი, ბაბუ!.. მივალ სკოლაში“,
 სიქეა კიდევ ბავში: „დამავიანდა!“
 მოხუცს ცრემლები მოადგა თეაღში
 და დაცალა გზა, ბავშვს გაქანდა!..

დაღხანს უყურა იმას მოხუცმა,
 დიდხან სანამდის არ მიიშალა;
 მერე ფიქრს მისცა დამშვიდებულმა
 თავი და სხე ვაღვემალა.

„სკოლაში მიდის, რომ შეიძინოს
 „ცოდნა აე-კარგის ვამოცნობისა,
 „ტყვილად არავის დაეჩვენოს,
 „ისწავლოს ზენ ამ წუთისოფლისა...“

„ისწავლეთ, ყრმანო, ისწავლეთ კარგად,
 რეგებ თქვენ მაინც გიხსნასთ სწავლამა!“
 წამოიძახა მოხუცმა და ღრმად
 ამოიოხრა თეაღ-ცრემლიანმა.

„ჩემ შვილი-შვილს-კი ვინ-ღა ასწავლის?“
 ჰუიქრობს: „საბრალოს რა ეშველება?
 „ღმერთმა რომ ხანი მისცეს, ხომ საწყლის
 „უსაცოდვეთი არეინ იქნება?

„არა... მარტოკა მისთვის ეიცოცლები!
 „წავალ, მოვივლი მთელს ქვეყანასა,
 „შევედვრები ყველას, ვიმთხველებ
 „და არ მოვავლებ იმას სწავლასა!..

„შენ მიწინამძღვრე, ძლიერო ღმერთო,
 „შენ შემეწიე მთხვეელს საწყალსა!“
 დაიძახა, ტკბილ ფიქრში გავრთო
 და მიაშურა ბატონის სახლსა.

XVII

დიდი ხანია მოხუცის გულსა
 ამ გვარი სიმწენე, ამ გვარი ძალი
 აღარ უგრძნენია გამწვარებულსა,
 არ ამგერილა ასე საწყალი.

დიდი ხანია მის სუსტ ფეხებსა
 ასე თამამად არ გაუვლიათ;
 დიდი ხანია მის მჭკრალს თეაღებსა
 ასეთი ბრწყინეა არ დაუწყიათ;

დიდი ხანია მთელი არსება
 მისი ასე არ აღფრთოვნებულა,
 რწმენა, იმედი და სასოება
 მასში ასე არ შეგვრთებულა;

დიდი ხანია, რომ ამისთანა
 გრძობა მის სულს არ მიჰკარებია;
 დიდი ხანია, მთელი ქვეყანა
 იმას ამ გვარად არ ჰყვარებია!..

აი, მიდის ის სასახლისკენა;
 მიდის... მივიდა... ჩუ, ეს ვინ არი?
 ახალგაზდა რომ მოდის მისკენა
 ხელში ბართა, პირ-მოცინარი?..

„ღმერთო, რას ენედევი?... ბატონიშვილს ჰგავს,
 „როგორ გაზრდილა, გაკეთებულა!
 მაგრამ მის ხელში ბარი რას ჰწინავს,
 „ნუ თუ მუშადა ვადაქცეულა?“

ჰუიქრობს მოხუცი და გაშტერებით
 მისხერებია ყმაწვილს მომავალს...
 ისიც მოვიდა და მოწიწებით
 ორი ერთმანეთს აძღვეენ სალამს...

XVIII

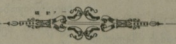
„ღმეთისგან ნაკურთხი და დალოცვილი
 „იყოს ის სწავლა და განათლება,
 „რომელმაც მხეცის ბატონის შვილი
 „კაცად აქცია და შებრალება
 „ასწავლა მათი, ვინც ტანჯულია,
 „ვისიცა ოფლით, კრემლით, და სისხლით
 „ეს დედამიწა მთლად მარწყულია,
 „მაგრამ მაინც კი ჰყვდება სიმშობლიო...
 „გმადლობ შენ, ღმერთო, რომ მომასწარი
 „ამ დროს ბედნიერს, დროს სანეტაროს,
 „როცა ბატონსაც ხელში აქვს ბარი
 „და გლგხთან ერთად ჰსურს ოფლი ჰღეაროს...
 „ოჰ, ღმერთო! როგორ იტრემლებოდა,
 „როცა ისმენდა ჩემს მწარე ამბავს

„და როგორ ტკბილად მეუბნებოდა,
 „მე მოუღლებო ბოლოს თქვენს ტანჯვას.
 „შუა ვაფიყოფ თქვენს გაპირებებს,
 „მეც თქვენთან ერთად ვიმუშავებო
 „ჩემ სწავლასა და ჩემსა ქონებას
 „თქვენს ძალ ღონესა შეეუერთებო;
 „ღე, მამა ჩემმა მხარულადა
 „დრო ატაროსო ნადირობაში;
 „მე კი, ძმებო, მეგობრულადა
 „ამოვიღვებოთ გვერდით შრომაში!..

შინ მიმავალი იმავ საღამოს
 ჩენი მოხუცი ასე ამბობდა;
 თან ოცენებას ტკბილს და საამოს
 ცდელივ და გულით ჰხარობდა...

1858 წ.

ღუტუ ზეგელი

წმინდა მოწამე გობრონ

ბულკასიმი და მისი ჯარი მეტად საშაშ მდგო-
 მარობაში ჩავარდა იმ დროს, რადგან შეი-
 ტყო, რომ სუმბათ სომხეთის მეფე, რომელიც
 თავის მოყვარე კონსტანტინე მეფესთან შეხიზნულ
 იყო აფხაზეთში, იქიდან დაბრუნებულიყო ისევ სომხეთ-
 ში, სადაც თითონ თავის ხელუღლებით გეგმავრე-
 ბინა კაპოეტს ციხე. იქიდან მოციქულნი დაგზავნა
 სხვა-და სხვა ქალაქებში და ხეობებში, რომ ხალხი
 ამდგარიყო, პირი მიეცათ ერთმანეთისთვის და შე-
 ბრძოლებოდენ სარკინოზებს.

ამ დროს საქართველოს ხალხი მთებში და ხე-
 ობებში იყო დახიზნული. მთელი ზემო ქართლი, ესე
 იგი ჯავახეთისა და სამცხის მიდამოს მცხოვრებნი,
 შავშეთში და ლივანაში გაიხიზნენ. ეს ქვეყნები ისე
 გაესებული იყო იმ დროს მცხოვრებლებით, რომ ნა-
 დირი და გარეული ცხოველი ქვეყნიდან გადიკარ-
 გო — ამზობს სტეფანე მტევეარი. — ხალხი სარჩოს
 რომ იერ შოკობდა, ბლახის მწვენილით, ხის ქერ-
 ქით და ფოთლით იკვებებოდა. შავშეთშივე იყო
 შეხიზნული საქართველოს მეფე ადარნასე და ეშხა-
 დებოდა მტრის გამკლავებას. მის ჰქონდა აფხაზეთის
 მეფე კონსტანტინესთან მოლაპარაკება და იქ შეხიზ-
 ნულ სომხეთის მეფე სუმბათთან მიწერ-მოწერა
 სარკინოზების წინააღმდეგ. ამ პაემანმა უფრო
 განამხივდა სომხეთის მეფე სუმბათი, და ამის გამო უფ-
 რო დაბრუნებულიყო თავის ქვეყანაში. საქართვე-
 ლო-აფხაზეთისა და სომხეთის მეფეებს: ადარნასეს,
 სუმბათს და კონსტანტინეს განზრახვა ჰქონდათ, აბულ-

კასიმი თავისი ჯარით შუაში მოემწყვდიათ. დასაველ-
 თიდან ადარნასე და კონსტანტინე უნდა მოდგომოდათ
 ჯარებით, ხოლო აღმოსავლეთით მეფე სუმბათს უნდა
 აებუნტებინა სომხეთის ცრი. მაგრამ ეს ანგარიშები
 ჯავახეთში დაბანაკებულმა აბულ-კასიმმა ადრე ვა-
 გო და, როგორც კი ხელთ იგდო წმინდა გობრონი,
 მაშინვე აიყარა თავის ჯარით და უყან დახიზა სო-
 მხეთისაკენ, რომ საჩქაროთ დასცემოდა კაპოეტის
 ციხეს, სადაც ამ დროს სუმბათ მეფე იმყოფებოდა
 და სომხეთის ჯარებს აგროებდა ..

სარკინოზებს ერთი შესანიშნავი ჩეულებოდა ჰქონ-
 დათ. ისინი ტყეებს, თუ არ მათის სარწმუნოებისას,
 ქრისტიანებს არ განიკითხავდენ, რადგან მათი ნდო-
 ბა არ ჰქონდათ და რომ თავიანთი ჯარის მოძრაო-
 ბა ტყეებით არ დაემშობებინათ, უფრო ხშირად დაე-
 რიოდენ მათ და ჰხოცდენ. აი, ამის გამო არაბების
 ჯარში ბევრი იყვენ საიდუმლო ქრისტიანები, თუმცა
 გარეგნობით მამაღიანათ მოჰქონდათ თავი.

ყველის ციხეში სამასი მეომრიდან ორასილა
 კაცი ღარჩა და ისინი ტყვედ წამოიყენა აბულ-კა-
 სიმმა. ამათში იყვენ რჩეულნი საქართველოს აზნა-
 ურთავანნი და თავადთავანცი. იმათ გაჰკრეს
 პირი, თავის ეროვნებას არ უმტყუნენ და ქრისტეს
 სარწმუნოებაზე მტკიცედ იდგენ. ამაში იმათ აწმე-
 ვებდა თეთი გობრონის მავალითი, რომელსაც თავი
 ვედადებული ჰქონდა ქრისტეს სარწმუნოებისათვის;
 ამასთანვე იმედიც ჰქონდა, რომ ადრე თუ გვიან
 საქართველოს მეფე ადარნასე და სომხეთის მეფე
 სუმბათი ერთმანეთს მიეშველებოდენ და გამოიხსნი-
 დენ მათ ტყეობისაგან. ხოლო აბულ-კასიმი სხვა-

ნარიად ფიქრობდა. იმან განუხებადა ქართველ ტყვეებს თუ არ გამაჰმადიანებულხართ, ყველანი უნდა დაგხოცო. თავებწირულმა ქართველმა მხედრობამ უარი თქვა ამაზე. მაშინ აბულ-კასიმმა გასცა ბრძანება, იმათგან ასოც-და ცამეტი კაცი გაეყვანათ ცალკე მოსაკლავად. დანარჩენი დიდებული კარის კაცები გობრონიდან ერთად ცალკე დაეყენეს და პატივით ინახადენ. ჯარჯრობით მძევნადვარ არაბთა მხედართ-მთავარს იმედი ჰქონდა, რომ იმათ შეაშინებდა და მოაქცევდა თავის სჯულზე, რაკი თვალთ დაანახებდა ამდენი ქრისტიანების შემუსვრას. მას განსაკუთრებით გულში ჩარჩა სიყვარული გობრონისა, რომელიც იყო შესანიშნავი აზოგანი, მხენ, სახიერი, განსწილული და გამოცდილი მხედართ-მთავარი. აბულ-კასიმში შეჰპირდა მას მთელი თავის ჯარის მხედართ-მთავრობას, თუ რომ უარს ჰყოფდა ქრისტეს სჯულსა.

გამოიკა თუ არა ბრძანება ქრისტიანი ტყვეების დახოცვისა, არაბთა მხედარი წინა ღამეს შეუდგნენ მახილების ღღესას: ეინ ხანჯალს პირად, ეინ ხმალს, ეინ ისარს უშეწყებდა თავს, ეინ ოროლს*) მამადებდა.

სარკინოზების ჯარს ისეთი სასიამოვნო წარმოდგენა არა მიაჩნდათ-რა, როგორც ტყვეების დახოცვა. ამას თვლიდენ საუკეთესო დროს გატარებდა და სამხედრო ვარჯიშობათ. თვით მხედართ-მთავარი, ანუ უმაღლესი ემირი სარკინოზთა ამ შემთხვევისათვის მოაწყობდა ხოლმე პალატებს, ხეივნებს, ფარდულებს და თავის დიდებულბიანა უტქერდა გულის შემადრწუნებელს საცოდობას. სარკინოზთა ართობდა და ახალისებდა მოკლულთა ღრიალი, მათი თავის წაჩვენა, ან შუბით და ოროლებით მკერდის გაბოზა. მართლაც მეორე დღეს გამოიყენეს ას ოცდაცამეტი ქართველი ველზე და მათ გარშემოტრყა ჯარი მზიარული ზარცემით, დაფა-ზურნი, საყვირებით და სიმღერა-თამაშით. ყოველს მხედარს ეტირა გოლესილი სამხედრო იარაღი და სიხარულით ელოდა იმ წამს, როდესაც პალატთა მაღალ ბანებიდან ანიშნებდა: „დაეყოთო“. ცოტას ხანს შემდეგ შეიქნა საშინელი ხმაურობა. შეიარაღებული სარკინოზები დაერივნ ქართველ ტყვეებს და დაუწყეს კაფა ქლეტა. როდესც ამდენს ტყვეებს მუსრი გააღულეს და სისხლი ტბასათი დადგა, მხედრები დასისხლიანებული მახილებით გაეშურენ იქითკენ, სადაც დიდებულნი არაბთისანი იდგენ მაღლობზე და ხმა-მაღლა ყვირილით და სისხლიანი მახილების ქნეთი მიულოცეს აბულ-კასიმს გამარჯვება. მაშინ არაბების ემირთ-ემირბა ბრძანა: გამოიყვანეთა გობრონი და მასთან საქართველოს დიდებული გერარის კაცებიო, რიცხვით სამოცდაშვიდი, წაიყვანეთ ისინი და აჩვენეთ მოკლულნიო.

ქრისტესმშობსათა არ შეუდრკათ გული ამ საშინელი სანახაობით. იმათ გზაზე ისიც შენიშნეს, რამ დიდრონ არაბების ძაღლებს მოკლულთა მხედართა გულ ღვიძლები ამოგელიჯათ და შეეცქეროდნენ. იმ დროს იმათი სული და გული ქრისტესთან იყო და თავის წველებს ღღეს გალობით შეხაროდნენ. როცა უკან დააბრუნეს გობრონი და მისი ამხანაგები, ემირთა ემირი სიყვარულით შეხედა გობრონს, აღუთქვა დიდი ნიჭი და წყალობა, ეუბნებოდა, მძად შეგიტკობ, ოღონდ მამაშენის რჯული მიიღო, მაგრამ გობრონმა უპასუხა: „გვედრები, ხელმწიფეო, ნუ მაიძულებ მე დატყვევებ ქრისტეანობისა, რომლითა აღმზარდეს მე შობილთა ჩემთა და აღბეჭდილვარ სულითა წმიდითა და რაი მიზეზი არს ესე მიზეზი სიყვარლისა ჩემისა. მრავალ არიან შენ ქვეშე ქრისტეანენი და მეცა არა დავალიო მონება ხელმწიფობასა შენსა ყოვლითა სახითა, რომლითა გენებოს შენ და ესე ჰეშმარითად უწყოდ, რამეთუ არცა ვთილთა შენთა დაქმითა, არცა ძვირძვირთა ბოროტთა შენთა ჩემზედა მოწყენითა შემძილო განყენებად უფლისა ჩემისა იესო ქრისტისა.“

მაშინ უბრძანა აბულ-კასიმმა თავის მხედრებს: წაიყვანეთ ვე და მაგის თვალწინ მოჰკალით ეანც კი დარჩენილან ქართველნი და მაგასაც გააწვდვიენთ კისერი, ღაცეთ მახილი და სუბუქათ დასქვით, ნუ მოჰკლავთ-კიო; შემდეგ მომიყვანეთო. მართლაც ჯერ მისი ტრალი და ამხანაგები და მონათესაენი დახოცეს მის თვალწინ, მერე წააწვდვიენეს კისერი და ორჯერ დაჰკრეს ხმალი სუბუქად. გამოუღდა სისხლი თუ არა გობრონს, იმან დაისხა ხელზე ეს სისხლი, იმითი გამოისახა შუბლზე სისხლის ჯვარი და ამ რიგათ წარსდგა აბულ-კასიმის წინაშე. ამ დროს იქ იდგენ რამდენიმე მხედარი, საიდუმლოთა ქრისტიანენი, რომელთაც გობრონის სახე გაბწყინებულად მოჩვენათ და შუბლზე გამოსახულს სისხლის ჯვარს თითქოს ნათელი დაჰკითოდა. აბულ-კასიმს ტანჯული გობრონი კიდევ უფრო შეეცოდა და შეუთქვარდა, ევედრებოდა სჯულის გამოცლასა და აღუთქვამდა ყოველ ქვენიურს დიდებას. „თუ არაო, სიკვდილს ვერ გადაუტრეფიო.“ წმინდა გობრონიმა მტკიცედ მუგო: „იკოლდ, რაკი ვაგნებას და მე ქრისტიანე ვარ და არასადა უარყუო სახელი მისიო.“

ასეთმა სიმტკიცემ მოთმინებიდან გამოიყვანა და გააბრუნა აბულ-კასიმში. ბრძანა ევცე იქვე მოჰკალით, სადაც მაგისი თანამემამულენი ყრიანო. შემდეგ გაათხრეინა სამი ორმო და ეს მოკლული ქართველები გობრონიამ იმ სამს ორმოში ჩააყრიენი და დაამარტუნა. წმინდა გობრონი იწამა 17 წიგმბერს მ20 წელსა ქრისტეს შემდეგ. იმათმა სიმტკიცემ საშინლად შეარყია აბულ-კასიმის მხედრობა, რომელ-

*) ოროლს ემანიან ორკაპალა ისარს. ავტ.

შორისაც მრავალი საიღუმლო ქრისტიანი ერი. ჯარში გაერდა ხმა, რომ ღამ-ღამით წამებულთა საფლავზე ზეციდან ნათელი ჩამოდისო. აბულ-კასიმმა შეიტყო თუ არა ეს ამბავი, უბრძანა მოლღებს ექადავნათ მხედრობაში, რომ მავისთანა ნათელი მამაღიანების სასაფლაოზედაც ჩნდება ხოლმეო. ამას შემდეგ საჩქაროდ აჰყარა იქიდან ჯარი აბულ-კასიმმა და შემოზღულდა კაპოეტის ციხე, სადაც შეიხიზნა სუჰმათ სომხეთის ჩვეუ თავის დიდებულებიანა. ემირთ-ემირთმა იერიშით აილა ეს ციხე, გამოიყვანა მეფე და წაივდა ქ. დღინს. აქ იმას მოესმა, რომ არაბისტანში არეულობა მოხდაო და თვით სპარსეთშიაც

განდგენ დიდებულნიო. ამ დროს სომხეთშიაც განდგენ მებრძოლი მხედრობანი. აგრეთვე საქართველოდან მოისმა ხმა, რომ ქართლ-აფხაზეთის მეფეები ჯარებს ამზადებენო. აბულ-კასიმმა სომხეთის ერის შესაზინებლად მეფეს თავი მოსჭრა და ფხვით ხეზე ჩამოაკიდებია დეითის ქალაქის მოედანზე; შემდეგ ტყავი გააძრო, რომელიც თან წაილა; ხოლო თავი მოჭრილი და გატყავებული მეფე ხეზე იყო ჩამოკიდებული, სანამდის მესისხლე მტარავალი ქალაქ დღინიდან არ გავიდა თავის ჯარით და საჩქაროთ არ გაეშურა სპარსეთისკენ. მას თან გაჰყვა წყევა-კრულვა საქართველო სომხეთისა.

გ. წერეთელი

ფრინველთა მსაჯულები

ბშირად, ძალიან ხშირად ცხოველთა საზოგადო ცხოვრება დიდად მიეგანება ადამიანების საზოგადო ცხოვრებას და შესაძარებლად ყოველთვის მაგალითად ჭინჭელები მოჰყავთ, იმათი წესიერი საზოგადო დაწყობილება — ნადრობა, ომიანობა და სხე, ან არა და ფუტკარზე ჩამოაგდებენ ღაპარაკს, რომელთაც სახელმწიფო წეს-წყობილობა მონარხიული (ერთფელებითი) აქეთ. — ფრინველებზე კი არას ამბობენ, ისინი თითქოს ყველას მიეწეებულნი ჰყავთ. ერთნაირი ფრინველები ცხოვრებენ აფრიკაში, რომელთაც ფეიქრებს ეძახიან. აფრიკელ ფეიქრებს ჭინჭელებზე უარესი საზოგადო დაწყობილობა და გამგეობა არა აქეთ. იმათს რესპუბლიკაში უფრო შესანიშნავია მსაჯულება; მეაღ ყურადღების ღირსნი არიან ყარყატები (ყანჩები), ქოლყეაგები და ყორნები.

მკათათვის გასულს ყარყატები (ყანჩები) ჩვეულებრივ თავს მოიყრიან ხოლმე ერთს რომელსაჲმ ამოარჩეულ ადგილზე. ამ ყრილობაზე დიდი ყაყანით სწყეცტენ საქმეს, სასჯელს სდებენ, დაწმავებს ჰკლავენ, აგრეთვე ვინც უძლურია და არ შეუძლია შორს ქვეყანაში მოგზაურობა, იმათაც იქვე ბოლოს მოუღლებენ. თუ დაწმავებ არ გამოცხადდება მსაჯულების წინაშე, მაშინ ბინაზე მიუტევიან, გაუნადგურებენ ყველაფერს და თუ ერთი მსაჯული ვერ მოერევა, იმას მთელი ფრინველთა რაზმი მიეშველება და როდესაც განჩინებას მოიყვანენ სისრულეში, ყარყატები აფრინდებიან ჰაერში და მთელ რაზმით გაემგზავრებიან თბილ ქვეყნებში.

ქოლყეაგებსაც თურმე თავიანთი კანონები აქეთ. ზოგიერთი მათგანი, როდესაც ბუღეს აკეთებს, მოჰყვება ხოლმე ქურდობას. დინჯავს თუ არა უხატრონოთ ბუღეს, მაშინვე დაიწყებს იქიდან წწელისა და სხვა მასლის პარვას და თავის ბინაზე მიზიდვას. მაგრამ ამ ქურდობას სასჯელი მოსდევს. სხვა ქოლყეაგები პირი-პირს მისცემენ ერთმანეთს, ერთად დაეცემაინ ქურდს და ბუღეს ჩაუშლიან.

ბებრნი მეცნიერნი თვალს ადგენებენ, აევირდებიან ფრინველების ჩვეულებას. კარგილის ენისკაპოსს ერთხელ მოუხდა ნახვა, ქოლყეაგები როგორ სჯიდენ თავის მოძმეს. დაწმავებენ თითქოს თავის გასამართლებლად წარმოსთქვა გრძელი სიტყვა. მსაჯულებმა ჩხვილით რაღაც უპასუბეს. ზოგს თითქოს დაწმავებს მხარე ეჭირა, მას ამართლებდენ. ბოლოს თითქოს მართლაც გამართლდა, რადგან დაშვიდებული დაბრუნდა თავის სამრეკლოზე. დაწარჩენი ქოლყეაგები კი წაიღ-წამოვიდენ თავიანთ ბუღეებისკენ.

მაგრამ ყველაზე მეტად ყორნებს სწამთ მართლ-მსაჯულება. ინგლისში დედლად-მამალი ყორნები ერთმანეთზე შორიშორის ცხოვრებენ ზოგჯერ ყველანი ერთბაშად მოგროვებიან სადმე მინდორზე. მოხდება ისეც, რომ ორი-სამი დღე უტღიან ერთმანეთს. მერე მოჰყვებიან ჩხვილს — სჯიან დაწმავებს, და საქმე იმითი თავდება, რომ თითონ მსაჯულები, ბრალდებელი, ბოქოლები და სხვები მიჯაღდებიან დაწმავებს, სწევენ, მოჰკლავენ და დაშვიდებულნი შინ დაბრუნდებიან.

ყორნების მსაჯულებს იმითი უფრო არჩევენ მეცნიერები, რომ ამათ სასაცილოდ ნაღლე იანი სა-

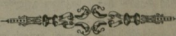
ხეები აქვთ და თავ-ჩაღუნულნი არიან, როდესაც გა-
ნაჩენს აყენებენ.

ყორნების მსაჯულობაზე ერთი ინგლისელი გე-
ნერალი, ინდოეთში მცხოვრები, მოგვითხრობს შემ-
დეგ საყურადღებო ამბავს. თურმე ეს ერთხელ თავის
სახლის აივანზე იჯდა. ამ დროს დაუნახავს, რომ

მეზობლის ბანზე მოფრენილა სამი, თუ ოთხი ყორა-
ნი და დაუწყიათ საშინლად ჩხაილი. ამ ჩხაილზე
მოფრენილა ყველა მხრიდან იმდენი ყორნები, რომ
სახლის სახურავი მთლად ჩაშავებულა და ატეხილა
თავ-ზარ-დასაცემი ჩხაილი. ზოგი ყორნები აღელვე-
ბისაკან ერთ ადგილას ვერ დამსხდარან. თურმე რო-
დესაც ჩხაილით გული იჯერეს, მერე ერთიანად აი-

შალენ და მოჰყენ ტრიალს ჰაერში ექსპოდენ ყორ-
ნის თავზე. ერთი ამ ექსტაგანი ეტყობოდა, რომ
დასჯილი უნდა ყოფილიყო და დანარჩენები განჩი-
ნებას თუ ასრულებდენ, რადგან უწყალოდ ნისკარ-

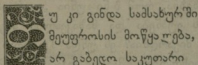
ტით სცემდენ და იქამდის გაღვირეს საქმე, რომ სა-
ბრალო დასჯილი ღონე-მხიდილი დაეცა მიწაზე.
ყორნები მხოლოდ მაშინ მოცილდენ მას და წველ-
წამოვიდენ.

ჩინოგნიკის მცნება:

ღია წერილი ბ-ნ გ. წერეთელს

მოწყალეო ხელმწიფე!

უ კი გინდა სამსახურში
მეუფროსის მოწყალებად,
არ გაბეღო საკუთარი
იქონიო შენ მსჯელობა.
ეთ ფინია ფეხზე დადექ,
უფროსს თვალში შეაძქერდი.
რაც რომ გითხრას, დაიჯერე.
თუ კი გინდა გქონდეს ბედი.
თუ თქვას თეთრი შაეიო,
გაუტინე, დაეთანხმე.
როცა თითონ მზიარულობს,
მზიარული გქონდეს სახე,
როცა ნახო მოწყინილი,
ჩამოყარე შენც ყურები,
გაგინოს და გაგათრიოს,
მისთვის ნუ დემუღერები.
მისთვის რომა უფროსია,
თუ გინდ იყოს ის სულელი.
მას თუ არ დაემორჩილე,
შენ სიკეთეს ნულარ ელი.
არ წამოგდეს ცუდი სიტყვა,
მეუფროსის შესახებ,
თორემ პანჩურს ამოგკრავენ,
ხათაბალს გაებმები.
ხასიათსა შეგიბღალაეს,
შემოგაწამებს დელატობას.
უფროსებთან დაგაბეზღებს,
არ მოგიშლის არსად მტრობას.
ამიტომაჲ გიჩიყენია,
გიჩიყენია ჩუმად იყო.
ჩემი მცნება დაიცევი,
სამსახურში სადაც იყო:
ილაობე, ილაქტეო,
შებტენი და შემობტენი;
მაშინ მოყრად გაგიბდება
მეუფროსე, თუ გყავს მტერი.

ვალის უკანასკნელ ნომერში დაბეძულია ქართულ
თეატრის შესახებ ვიღაც მახაკელის შენიშვნა, რომე-
ლიც ჩვენს პირადობას და ადამიანურ ღირსებას შეე-
ხება.

თქვენი გახეთი ყოვლად უმიზნოდ და სრულიად უსა-
ფუძვლოდ საშინელს ცილს მუშავს, ვითომც მე კლავიკორე-
ბი შევედეს, ვითომც მე შესყიდული ტაშის მკვრელები მეს-
ხდენ თეატრში. შენიშვნის ავტორს და თვით რედაქციას კარ-
გად უნდა ესმოდას, თუ რა მნიშე და ჩირქწყამებტი შეუჩაქს-
ყოფა ჩემთვის ბ-ნ მახაკელის ესეთი აშკარა და პირახეული
სიტყუე.

მე ყარგად მაქვს შეგნებული, რომ ყოველს მოღვაწეს,
დიდ თუ პატარას მის შინაშეულობისა და გვართად ხშირად აღარ
ასკილდება ხოლმე ყუბად აღუბა და ავად ხუნება, ყარგად მეს-
მის და მკერა ჩვენი ერთგული ანდაზია სიბრძნე ნუ შეხვალ
ნუ უბანები, ნუ გამოხვალ, ნუ თითოთო... ჩვენი პოეტის აკაეის
არ იყოს, რაკი ერთხელ თავზედ ხელი ავიდე და გამოველ
სახუაგაო ასაარეზედ, ვიცი რომ წყევა და უსამოგნება აღარ
ამკილდება... ამიტომ სრულებით არა მჭყენს, როცა ჩემზე
უფართებულოდ და უსამართლოდ სწყერენ და სტორავენ რასმე.

მეტს ვიტყვი. თქვენ და თქვენს მახაკელსა თუ მახაკელსა
შეგმილიანთ, ვითომ და კრიტიკის სახელით, კბილებით ბგლი-
ჯოთ და ფეხებით სიყოლით ყოველივე ჩემი ავტორობის ნიჭი
და უნარი, ღვაწლი და შევადინებოდა,—ცხ სრულს თქვენს უფ-
ლებამა და თქვენს ზნესა და ხასიათზედ ჰკილია, როგორ მო-
ინძართ ამ უბრალო შემთხვევით მონიჭებულ უფლებას, კეთი-
ლად თუ ბოროტად, მე არა მეთქმის რა... აკი, მიტომაც ხნას
არ ვიღებდი და კრინტოც არ დამიზრავს თქვენსა და თქვენი
გახეთის შესახებ, თემკა, როგორც ყველამ უწყის, ამ
სუზონის პირველ წარმოდგენიდან დღევანდლამდე გამუღმებით
ავად მიხსენიებთ და ცუდის მეტს არასდერს ხედავთ ჩემს
ავტორობასა და აქტიორობაში... ვიმეორებ ცხ თქვენი უფ-
ლება და დაღმართმა ხელი მოგამართოთ ამიერიდან უკუ-
ნისამდე ჩემს ლანძღვა-თრევეში... სხვამ თუ არა, მე და
თქვენ ხომ ყარგად ვიცი, რა თვისებისა და ღირსებისანი არიან
ხსენებელი შენიშვნები და საიდან წარმოსდგენას ჩემი თქვე-
ნიერ ათეულწუნება, ხოლო დარწმუნებულ უნდა ბრძანდებო-
დეთ, რომ ერთს წუთსაც ნებას არავის მიეცემ დაუსჯელოდ
ბიზარად შეუჩაქსყოფა მომავლენ.

განა გუეთ-მყოფელი და სუფთა ადამიანისაგან დასაჯე-
რებელია, რომ მე ან სხვა ვინმე ჩვენი თეატრის აქტიორობა-

განი, შესყიდულ კლავიროებს იხედეს ქართულ თეატრში, იმ თეატრში, რომელსაც ავტო თავ-გამოდებით, ერთგულად და უნაწაროთ ვეშაფურებით ავტო თორმეტის წლის განმავლობაში? მაშ რისთვის ან ვისთვის იბეჭდება ესეთი ყოვლად უმეადესი ცილისწამება?!

თქვენ არც ისეთი ხანში ხართ და არც ისეთი მიუხედრელი ბრძანებით, რომ არ გესმოდეთ ასეთი ცილისწამებას რა შედეგაც მოსდევს... ამიტომ ვითხოვ, რომ თქვენვე თქვენს განხეთმა დაუყოვნებლივ გაასწოროთ ეს წინადა-განზრახული შეცდომა, რომელიც ჩემი პირადობის და კაცებურ ღირსების შეურაცხყოფისათვის იყო მოჭორილი.

ვალერიან გუნია.

1893 წ.

ეს საუტხოვო ზრდილობიანი წერილი, რომელიც ასე შეწერა დახასიათებს მის დამწერს, გამოგზავნილია ჩემთან და მიგუტყრება კიდევ იმის გულისათვის, რომ ბნ გუნის „ვილა“ მაზაკალმა დაუწერა და პირუთნეველად გამოარკვია მისი ნაკლულეანება, როგორც მსახიობისა ნეტა რა მიზეზისა ან რედაქციამ, ან მაზაკალმა ბნ გუნის, რომ ასეთი სუფთა მკვიერ-მეტყველების ნაწერით გამოილაშქრა ჩემზე, „კეალის“ ერთ თანამშრომელ-თავანზე, რომელსაც ბნ გუნიაზე, ერთი სიტყვაც რა არის, არ წარმოუთქვამს. მაგრამ ხომ მოგხსენებთ ჩვენგანს რომ ანაზა: „ცენს ცერაფერი დააკეთა, უნაგვირი დაამტკიცეს“..

მე მაინც ვინდა გამოვარკვიო, რომ აიძულა ბნ გუნია ასეთი მოქმედებისათვის, ან ჰქონდა თუ არა საბუთი რაიმე შესახებ? აი, საბუთებიც: „კეალის“ № 45 მაზაკალი შემდეგნაირად არჩევს ბნ გუნის თამაშს, როგორც მსახიობისას:

„მართლაც ვ. გუნია არ არის უნიჭო მსახიობი და იმას რომ ადრე არ მიეჩნებოდა თავი წვერთისა და ვარჯიშობისათვის, გუნია ახლა ქართულ მსახიობთა დასში, იქნება ყველაზე აზროვანი და ხელოვანი მოთამაშე ყოფილიყო; მაგრამ ეტყობა, რომ ადრე მიუბრუნებია თვისი ნიჭი უმეტარის თავუ-ნისსმეულობის გამო გაამარტყენებულს.“

„კეალის“ № 46 იგივე მაზაკალი სწერს: ხოლო ყველაზე უფროლი და ჩვენი ცხოვრების შესებაში ტიპია ნიჭიანი, ვატი ციმბირისა. ამ უფროსს ტიპს ადგენდა ბანი გუნია. ჯერ რომ ამ გვერტი ტიპი მართლადყო ყოფილიყო დრამაში გამოხატული, მაშინაც ვ. გუნია იმას ვერ განაზრახავდა, რადგან ამ გვერტი ტიპის წარმოდგენა მას არ ეხებებოდა ხოლმე, მეორე რომ თვითონ ტიპი სინამდვილეს მოკლუბული იყო და ეს ცრუბუნება ვ. გუნიას ხელში სულ დაზიანდა. ამას თვით ვ. გუნიაც გრძნობდა და სცენაზე უშნით იღრიკებოდა, თითქოს თავის წარმოდგენას თვითონვე დასცინოდა.

აი, უმთავრესი მიზეზები ბნ გუნის განრისხებისა გ. წერეთელზე. რასაკვირველია, მკითხველი მაშინვე იკითხავს, მაზაკალმა ბნ გუნიაზე რომ რეცენზია დაწეროს, გ. წერეთელს რას ეწიოს: სად ერიკლე, სად პორფილოვა?

მაგრამ რომ კიდევ უფრო დარწმუნდეს მკითხველი ბნ გუნის სამართლიანობაზე, ვაღმოვჩერო „ივერის“ № 238-დან „პატრიარქის“ ე. გუნის თამაშში-ის შესახებ რეცენზიასა იმე წარმოდგენაზე:

დანარჩენი არტისტები ცოცა არ იყოს სუსტობდენ, მეტადრე ბანი გუნია, რომელსაც სამუშაოად, ვერ შევამჩნიეთ საჭირო გულმოდგინება, სავალდებულო ყოველის არტისტისთვის. სრულიად უუნებოდ თამაშობდა ნიკოლას ისეთ უუნარულს როლს და მეტად ახდენდა ამ როლის თავისი უნაღვა ალაგას გაღიშებითა და გაცინებით.

ამას შემდეგ ყველა იტყვის, რომ „ივერის“ რეცენზენტს თითქმის სულ იმნაირადვე არჩევს ბნ გუნის თამაშს, როგორც „კეალის“ რეცენზენტი. მაშ რა მიზეზია, რომ ბნ გუნია „ივერის“ რეცენზენტს არას ეუბნება და მაზაკალის მაგივრათ გ. წერეთელს მივარდნა? ეს უნდა ჰკითხოთ ბნ გუნის დარბაისლობას... მაგრამ, უკაცრავად, ბნ გუნია თურმე უფრო სხვა შენიშვნაზე ყოფილა ვაჯავრებული, ვითომც მაზაკალს მისთვის დაეწამოს, რომ „მას (ბნ გუნის)“ „კლავიროები“ გაჩინოს, ვითომც მას შესყიდული ტაშის მკერელები უსხდეს თეატრში.“ საიდან წარმოუდგენია ეს პირადი შეურაცხყოფა და ცილის დაწამება ბნ გუნის? აი, საიდან. თავის რეცენზიაში მაზაკალი ამბობს:

„ზემო ჩარდახიდან, ანუ ესრედ წოდებულ გალლერეიდან ყველაზე უფრო ბებრი ტაში და ვეზა-ვაზას ძახილი ბნ გუნის ეტო. არც ჩინებულად მოთამაშეს კ. ყვივას, არც შეუდარებელს ვ. აბაშიძეს და არც სასიამოვნოდ მოთამაშეს აწუჭულს იმდენი ტაში და მოწონება არ ხვედრია წილად, როგორც ბნ გუნის. ეს რა ამაზივა? რე თუ ჩვენ სცენაზე-დაც მოყოლებული კლავიროები განდენ?...“

ამ სიტყვებიდან ვერა გაცივრად გამსჯელი კაცი ვერ გამოიყვანს, რომ საკუთრად ბნ გუნის პირადობას ეხებოდეს მაზაკალის მიერ წარმოთქმული სიტყვები: ვითომც სახელდობ მას (გუნის) მოყოლებული ტაშის მკერელები ჰყავდეს. აქ მაზაკალის სიტყვები უფრო საკუთრად ეგება იმ „უმეცარს თავიანთს მემკობეს“ ბნ გუნისას, რომელსაც მაზაკალი იხსენიებს ზემოდ გამოვჩროლი „კეალის“ № 45-ში. და არა ბნ გუნის. ბანი გუნია ამ შემთხვევაში იმდენად დამწამეა, რამდენადაც ახალგაზდა ქალის მიტყაყი შავი თვალები. იქნება ამ თვალების პატრონმა სულაც არ იცოდეს, რამდენი ახალგაზდა კაცია მისი მოარშიყე და მისი თვალებით გულდასმეწეარი.

მიუტკობლათ ბნ გუნის მოლაწეობა, მისი სცენური ეფექტებით საცხე თხზულებანი, მისი საჩიობის მოყვარობა და ათის წლის დამსახურება სცენისადმი არა ერთისა და ორის „უმეტარის ტაშის მკერელის“ გულს იზიდავს და შეისყიდის, ბნ გუნის დაუკითხავად ჩვენ გვეტყრა, რომ ეს გულ-მარტივად

გატაცებულნი, ბ-ნ გუნიას მოღვაწეობით შესყიდულნი, მართლაც უხვად აჯილდოვებენ თავის ღრამატურგს და საყვარელს მსახიობს ტაშისცემით და „ვაშა-ვაშას“ ძახილით. აქ ბ-ნ გუნია სრულიადაც არაფერს შუაშია და, შეიძლება, ბევრს მის შემეცარს თავყანის მცემლებს* ბ-ნი გუნია ვერც კი იცნობდეს. მაგრამ რამდენათ სასარგებლო აღმოჩენილია თვითონ ბ-ნ გუნიას ნიჟისათვის ასეთი ტაშისცემა და მარტო „ვაშა-ვაშას“ ძახილი, ამას ზემოთ გამოწერილი მახაყალის სიტყვებიც ამტკიცებს.

რა ეწათ, რომ პოეტები საზოგადოთ და მსახიობები და ღრამატურგები განსაკუთრებით ისეთი თავმოყვარეები არიან, რომ მათი ნაწარმოებისა და ნამოქმედარის კრიტიკას ვერ იტანენ და თუ მუდამ ხელზე კერეცხი არ უგორეთ და „ვაშა-ვაშა“ არ უყვიროთ, სიკვდილამდის მტრად გაგინდებიან. მაგრამ ნურას უკაცრავად, თუ ჩვენ მაგრე არ ვიქცევით და უფრო ამ შემთხვევაში დ. გურამიშვილის მცნებას მივსდევთ:

„მართალია“ მძრაველს ძრახვა თვით კი ვადა მოუხდებინ; მაგრამ ფარვა სივისს ქვეყანას არ მოუხდებინს. წამბდნენლსა და მამაქველსა მტერი სხვაჲ რამ წახედებინს. მისთვის ეძრახათ საძრახვას, ძრახვას კაცი მოუფრთხებინს.

ყოველ შემთხვევაში დეფარწმუნებთ ბ-ნ გუნიას, რომ არც მახაყალს და არც სხვას არაერთი განზრახვა არ ქონია თავისი შენიშნით რაიმე პირადი შეურაცხლოვა მიყენების ბ-ნ გუნიასთვის, გარდა მისი სიკეთის სურვილისა. ბ-ნ გუნიას მოღვაწეობას და ნიჟს პირფერი მამებელნი რომ არ ჰყოლოდა, დარწმუნებული ვართ, მისი მსახიობითი ნიჟი ასე მალე არ მიიძინებდა და მისი ღრამატული თხზულებებიც უფრო კარგი ღირსების იქნებოდნენ.

გ. წერეთელი

ს ა მ ხ ე დ რ ო ქ ო რ წ ი ნ ე ბ ა

ალიეთ ეს და გული დაგიშვიდებათ, — უთხრა მან დეობარეის კილოთი.

იტალიელმა წამოიწია, დუმლით, ჩამოართვა ქიჯა და დალია, მაგრამ, როცა ქიჯას აწვდდა უკანვე, დაუქირა ქალს ხელი და შეხედა მას ედრებისა და დამფთხალის თვალებით.

— მარიკტა! — ამოილაპარაკა მან მესამედ, ყრუდ და მთელის სხეულის კანკალით, თითქო ამ ქალის შეხებამ გააძლიერა მასში სივებაო.

ქალი დასტერდა მას და წწარად მიუგო:

— რა გინდათ?

— სიკვლიო, ან ბედნიერება! — ძლივს წამოილულღულა მღელვარებით ატაცებულმა ყმაწვილმა კაცმა.

— არც ერთი, არც მეორე! — მიუგო მან დაცინით და კველუსად გამოსტაცა ხელი ქმარს, რომელიც მოსხლგებით დაცეა ტანტხე; ის კი ამაყად და გულჯრილად იდგა მის წინ მცირედ თავდახრილი, თითქოს ქმარს ტანჯვას სიამოვნებით უტკეპროდა. მარიკტა წარმოადგინდა ამ წამში დღზემონას ლოგინთან მდგომ საშიშარს ოტელოს.

„აი რაში უყოფილა საქმე“ წარმოსთქვა თავისთავად პოლოცენიკმა, რომელიც უყვე მიმხედარი იყო

კოლქმრის საიდუმლოებას. „აი, ეს არის ნამდვილი დედაკაცური შურისცემა! გენერალი მართალი ყოფილა, როცა ამისი ქმარი შეიბრალა“.

მან ორკეცის ცნობის-მოყვარეობით განაგრძო ყურება, თითქოს რომელსამე ფეფქტურს ღრამას ისმენდა.

— თქვენ არასადეს არ შემიბრალებთ მე! — კენესოდა ღრმა სასოწარკვეთილებამ იტალიელი. — ნუ თუ არ ვიღირეარ მოტყეებად? ისე მიყვარხართ, მარიკტა, როგორც ჯერ აღამიანიშვილს არ ჰყვარებია. გემოჩრილებით, თქვენი ტუსალი შევიქნეი, რა გინდათ კიდევ მტრი!...

— რა გავტე თქვენ სასაყველრო? — მიუგო ქალმა ამღერეული ხმით. — განა ამ ორის წლის განმავლობაში მე არ მიზრუნულს თქვენთვის, არ ყუოფილვარ თქვენი ერთგული? განა არ მყოლიხართ თქვენ თავისუფლებამა, სიმდიდრეში, კმაყოფილებაში? განა არ გქონიათ ყველაფერი, რაც კი სიყვარულის კეთილი მხარეა? თქვენ იყავით მხოლოდ მოკლებული სიყვარულის მაწენ მხარეებს: უსიამოვნებას, სასოწარკვეთილებას და ტინიაობას. მე გინაწილებდით თქვენ დროს, ხოლო აზრებს კი არა და თქვენ, მის ნაცულად, რომ მადლობელი იყოთ, არ კმაყოფილებით ამ ბედით და ჰქარავთ სიმზნეს, როცა რომ შეიძლება მე თქვენზე

მეტადაც ვიტანჯებოდე, მაგრამ მაინც კიდევ შემიძლია გაგიღიზოთ.

და ისე გულ-საკლავად კი გაიღიმა, რომ პოლკოვნიკს, რომელსაც სრულიად არ ენებოდა ეს ღიმილი, ყრუნატელმა დაუარა მთელს ტანში; მაგრამ ავადმყოფი უკვე შესწევოდა მარიკიტას ციყვების სიყალბეს და თითქმის ძრწოლით შიშობდა მას პირი, თითქმის ეშინოდა არ გაეტაცნა მოჩვენებას.

— ღმერთო! — შეჰყვირა მან სიბრაზით. — ეს სიცრუეა — ეგ არის, რომ გულ-ღვიძლს მწიწნის. ორი წელიწადია ეს წამება გრძელდება და კიდევ ვერ მოუტლავარ ჯერ! ოჰ, მარიკიტა! უნდა მოგვლა, მეტი ღონე არა მაქვს.

ქალმა ზიზღით მზრები აიწია.

ამ მოძრაობაზე იტალიელი შემლიღივით წამოვარდა ლოგინიდან და პოლკოვნიკი ემზადებოდა გამორჩენილიყო, რომ შეეკავებინა საბრალო მკვლელობასგან; მაგრამ მარიკიტას მცირედელ შიშიც კი არ შეზღწევია და წინანდელსავე უძრავად და გულცივად იდგა მის წინ; ქმარი კი ჩაუვარდა მას ფეხებში და სურვილებიდან დაღწეული ეტბნებოდა, თითქო ბოდავსო.

— მარიკიტა! გამიგონე: ისე მიყვარხარ, ისე მიყვარხარ, ისე, ისე! — იმორებდა, თითქოს ეს ერთი სიტყვა-ღა ჩარჩენოდა მესხინებაში: — მომიტყევე; ეს იმიტომ ჰადგება, რომ მე ავად ვარ და სუსტად... ნეტავ კიდევ უფრო ვიტანჯო, ოღონდ შენ ნუ დამავადებ. ძე უშენობას ვერ გადავიტან. მხოლოდ, თუ ჩემი მოტყევა არ შეგიძლია, ცოტათი მაინც არის შეიბრაღე ჩემი ტანჯვები, ადამიანის ბუნებისაგან აუტანელი. მარიკიტა! შეიბრაღე ჩემი გაშმაგებული დღეები, უძილაღ დამეგები, შეიბრაღე შენი შეწინაგებით ცეცხლ-შემონათებული ჩემი სიყვარული: ნუ გაემიღებე სოღმე ისე, როგორც ამ წამში გაიღიმე, თორემ სრულიად შევიშლები ჰკუიდან.

ის დაეცა მის ფეხ-ქვეშ პასუხის მომლოდინე, შესთხოვედა ანთებულის თვალებით, ტირიღა მწარის, დამწველის სრელებით, მაგრამ ქალი ვერ შესძრა ვერაფერმა. ყმაწვიღმა განაგრძო:

— მარიკიტა! ცეცხლი ასეუტაკებს ყვეღაფერს: ნუ თუ ჩემმა სიყვარულმა ვერ შესძლო ჩამოგრეცხა სიგების წამში ჩადენიღი დანაშაუღობა? ნუ თუ ჩემმა ტანჯვებმა ვერ გამოისყიდა ის? თუ შენ სამაგიეროს გადახდა გსურღა, ახღა უნდა კმაყოფიღი იყო.. შენ ხეღაღე, მე ყვეღებმა... ყვეღები და მაინც კიდევ

მიყვარხარ... ოჰ, უმღლ სიყეღიღი, ვინემ ეს წამება.. მითხარა უკანასკნელი, რომ შენი გული არ შეღრეცხა, რომ შენ არასოდეს არ შემინღობ მე..

გარეშე მაცურებღისათვის იმას გარღა, რომ ბერი რამ მიშზიღვეღი იყო ამ სანახაობაში, კიდევ სხეა რაღაც გამოურევეღი, არა ჩვეუღებრიღი იფარებოღა შიგ. პოღკოვნიკმა მთელი თავისი სმენა მიჰაპყრო, რომ წერღლმანიც კი არაფერი გამოზარეღოღა.

ქმრის ასეთს გულ-ღასაწვეღლ საჩივარზე ქალმა მიიბრუნღა პირი ფანჯრისაკენ და სწეღისაგან დღფარული იმის სახის გამომეტყეღებღა, ლაშპრით განათებუღი განეცხღაღა უჩინარს მოწამეს. პოღკოვნიკმა შენიშნღა ამ შეწინეღრს სახეზე სიამაყე — გულ-გრიღლობის ნაცეღად ძღიერი მღღეღეღარებღა, რომღის დღფარეღსაც ის ცღიღობღაღა, მაგრამ ნებამ უღღაღაღა მას: ის შეღრეკა, თვაღები აეღრეღმღღა. ამ მღავარს გულში ჰადღებოღაღა საშინელი ბრძოღა.

შემთხვევას თითქოს განგებ მოეყვანოს პოღკოვნიკი იმ წამში, როცა ორის წღის ოჯახური დრამის დღსასრული მზადებოღაღა. უნაჟუსო მოწამეს აღღელიად შეეღღღო დღენახა გრწობათა ყვეღა წერღლმანობა, გუღის ყვეღა მოძრაობა, აუციღებღების შეღღღეს მომასწარაფებელი, როცა ერთი წვეთი წყღლი საკმაოა, რომ გადაღინღღეს ჰურეღღღს, საკმაოა ერთი ნაპერეღკალი, რომ გააჩინოს ეღღეღა.

მარიკიტა ღღემიღით მოუბრუნღა ქმარს, რომეღლიც დღაწეღიღი იღღა მის წინ და ღღღღანს დღსაცქროღა მას, მაგრამ წინანღღელ გულცივი სახით კი არა, არამედ გულ-განათებულ მხურეღღელ თვაღებში, რომეღლიც მღის სხივეღრს ათბობს და ახღღისეღს გუღს.

შემღღეღე ის წწნარად დღიხარა ტანჯუღღისაკენ და გრწობით უთხრღა:

— მარიკიტამ შეწინღღო შენ... შენ მას უყვარხარ. დღღეიეწყოთ გაეღღიღი და ვიცხაეროთ ახღღი ცხობერებით.

მეტი სიხარული, როგორც მეტი მწუხარებღა, შემშუღრეღღად მოქმეღღეს ადამიანის ორგანობებზე. ზნეობრიღი შთბეღღღღებღა კიდევ უსაშინელიღსია ქანებრიღეღღ.

ისთვის ამ სიტყვების პირეღღად გამგონე ყმაწვიღმა კაცმა იგრწნღო ისეთი ძღიერი მღღეღეღარებღა, როგორსაც სასიყეღიღოდ დღსაჯიღი გამოცღღის ხოღმე, როცა სიყეღიღღის ერთის წუთით წინ განუღღადღებენ პატიეღღას. მისი დღსუსტებუღი ტინი მიხეღა კი, მაგრამ ვერ აიტანა ბეღღინეღებღა. ის წაბორღ

ძიკა, უნდოდა ამდგარიყო, მაგრამ ვერ შესძლო. რაღაც წითელი გადაეფარა თვალებზე. უნდოდა თავი შეემგებებინა მარიკტას ტან-საცმელზე, მაგრამ ვერ მოახერხა და მხეცური ხარხარით დაეცა პირ-დაღმა.

ყუველივე ეს უფრო სწრაფად მოხდა, ვიდრე მე გიამბოვთ და პოლკოვნიკი მარიკტაზე არა ნაკლებ გააშტერა ამ მოულოდნელმა ბოლომ.

ყმაწვილი ქალი სსოწარკვეთილებით მივირღა ქმარს, ტიროდა, ეხვეოდა, ცდილობდა მოეცოცხლებინა, ალერსით ელაპარაკებოდა, გრძნობდა — რა სიყვარულის გამოთქმის წაიღოს; მაგრამ ის უძრავად ჩრებოდა ბალიშზე.

ქალი გაიქცა წყლისათვის, უსეველებდა საფეთქლებს, ფაციკლბდა მის გვერდით სრული გულწრფელობით, რომ არ მოეხმო მოსამსახურეები, არ მისცეს ნება, სხვამ შეაზოს ხელი მას, ვისთვისაც მართო მას ჰსურდა დაეზრუნებინა სიცოცხლე და ბედნიერება.

ამ ხანში ღრამით გატაცებულმა პოლკოვნიკმა წადგა წინ ნაბიჯი, ფარდა გაღწივა და ლამპარმა შეანათა მას.

მარიკტამ შეხედა მას და აღზათ იცნო, რადგან არაერთი გავიყრება არ გამოუხატავს მისს დანახვებზე და უთხრა:

— თქვენ ბაღში იყავით, საიდანაც ყველაფერი ნახეთ და გაიგონეთ? დიად მეც ვიტანჯებოდი, მისთვის, რომ მიყვარდა ის, მიყვარდა, უნებურად მიუხედავად შეურაცხებისა, მამის სიყვდილისა, მიუხედავად ჩემის ფიცისა, რომ შური—მძიხა და მძულებოდა. აგერ ექვსი თვე გადის, — განავრძობ მან ცხოვლად, მინდოდა, რომ გამომეთქვა ყველაფერი და ვერ გამებედნა... მისმა მორჩილებამ მიძლია, მისმა სიყვარულმა და მამყრევიანა იარაღი. პირველად ეფიქრობდი, რომ ჩემი შურისძიება ძლიერი და კანონიერი იყო, მაგრამ, წარმოიდგინეთ, მის მორჩილებასთან და ტანჯვასთან აღარაფრად ჩავარდა ეს ჩემი შური. ამასთანავე მან დაუმატა და გაწილდა: — შეუძლებელია იმის მოსპობა, რაც უკვე მოხდა... მე მინდოდა მძულებოდა ის და ეფიქრობდი, ჩემი ამპარტანება მიზნისა და სიბრალულისაგან, — და რა? ეს ამპარტანება სხეგაბლისადმი სიყვარულად გადამეტკა. მას ახლა არ ესმის ჩემი და შემძლია გამოეტყუე, რომ უდიდ ხანა მიყვარდა... დიდი ხანი, როცა ჯერ კიდევ არ ეციებდი შურისგებას. მე მინდოდა დამეძლია გრძობანი, შემემუსრა მისი სისუსტე და მე თვითონ დავკარგე სიმტკიცე. რა უნდა ეუყო გულს? მე მრცხე-

ნია ჩემი, მაგრამ მეტად აღარ შემძლია ვითვალთვაქყო. მე მითაც ბედნიერი ვარ, რომ ყველაფერი მი გამოეტყუდი.

პოლკოვნიკი გაცივებით უსმენდა ამ საოცარს ქალს და არ იცოდა, რა ეხასუხა. მარიკტამ ვანაგრძობა:

— თქვენ გუუსტობათ ჩემი ხასიათი; მე თვითონაც ვერ ვცნობ ჩემს თავს, არ მესმის რა მეუბრთება, ვიცი მხოლოდ, რომ ამ კაცმა სასიკვდილოდ შეურაცხყოს მე... მე კი შევეყვარე იგი. რას უნდა ვუსაყვედურო?

აეადმყოფმა ამოიოხრა და გრძნობაში მოდიოდა.

მარიკტა მივირღა მას. დაიხოქა მის წინ, ადგება ხელს გულზე, უსრესდა ხელებს და უსაზღვრო სიყვარულით შესცქეროდა მას.

აეადმყოფმა გაახილა თვალეები, ცოტა წამოიწია და უკანონოდ დასტერდა ქალს, თითქო ვერ სცნობდა, შემდეგ ჩაიბუტბუტა რაღაც უაზრო სიტყვები და დაწუმდა.

პოლკოვნიკი იღვა ერთს ადგილზე და არ იცოდა რა ექნა.

მარიკტა მიხედა მომავლის საშინელ უბედურობას და შინით შეხედა საბრალე შემოილოს, შემდეგ მოჰხვია მას ხელები, ჩაეკრა გულში და ატირდა.

აეადმყოფს ვერ გაეგო ვერაფერი და ხმას არ იღებდა.

მარიკტამ ასწია ბოლოს ტურფა თავი, ახალ შემთხვევით ზარდაცემულმა და წარმოსთქვა მწარის ირონიით:

— აი, ჩემნი ცხოვრება: შურისგება, სიყვარული, ბედნიერება—ყველაფერი გიკრუყებს! შეხედეთ... ის შეიშალა იმტომ, რომ გაიგო ჩემი სიყვარული, ჩემმა მოტევემამ მოჰკლა ის და მე უნდა ჩემი ცხოვრება შეეწირო შემოილოს. აი, ჩემი ხედერი და მეც მტკიცედ ეღებულომ ამ ახალს სასჯელს. ახალი უბედურება ვერ ჩამავდებს მე სასოწარკვეთილებაში... და მე ხომ მიყვარს ის, დაუმატა მან გრძნობით — და უკვირდა, რატო არ აცოცხლებდა საბრალეს ეს სიტყვები.

ქალი დაწუმდა, მაგრამ თვალეები საშინლად უღელავდა.

პოლკოვნიკს ესმოდა თავის უბერხული მდგომარეობა და იმის ფიქრში იყო, როგორ გამოეძერიანა თავი და გასცლოდა.

— არ შემძლია, რაიმე შემწეობა აღმოგიჩინო

ნოთ?—ჰკითხა მან წყნარად.

— არა, — მიუგო მარიკიტამ და, თითქოს ახლა გაიღვიძა, გაოცდა ემაწვილ კაცის დანახვებზე — ეგრე გამოვიდა, რა ნაირად და რისთვის შემოსულხაროთ თქვენ აქ? მე გთხოვთ, გაბრუნდეთ უკანვე. ალბათ ღმერთს სურდა, რომ თქვენ მოწმად დასწრებოდით ჩემის ცხოვრების ორს შესანიშნავს წაშს. მაღლობელი ვარ, რომ მომიგონეთ. მშვიდობით. მე მიწა მარტო დავჩიე მასთან. იქნება როგორმე მოვიყვანო გრძნობაში, დაუბრუნო გონება.

შემდეგ ამისა როგორ განაღდა პოლკოვნიკი ქუჩაში და შორს იყო თუ არა თავის სახლზე, ესენი თითონაც ვერ მოიგონა. ყოველივე ნახულმა და გაგონილმა ისეთი ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა მასზე, რომ ის ჩაიჭრა ფილოსოფიურს მსჯელობაში. განსაკუთრებით აღელვებდა მას ისპანელი ქალის უკანასკნელი სიტყვები, ასე რომ ღიძინა ხეტიალობდა ის ქუჩებში, სანამ თავის ბინას მიავიდებდა.

— რა ნაირი გამოცანაა ეს ქალის გული! — ამბობდა ის. — ენ მხედვბა მის ერთ-მეორის წინააღმდეგ ფიქრებს, მისს ხეაზიადებს, ცდომილებას, სურვილებს! მეტწიერი ხედავს მასში მხოლოდ ორგანოს, მაგრამ მკარალისტები კი მთელის ჩვენის არსებობის დასაბამს. ჩვენი გულთა თქმა ნამდვილი ცეცხლ-მფრქვეველი მთაა და მისი მართვა-გამეგობაც სწორედ, რომ ბრძნული საქმეა.

ამავე წამში დასაუფეთის ქუჩის პატარა ლამაზი ანათებდა ორ ჩახუტებულ შეყვარებულს და ეს სანახაობა მოქანდაცვაც კი აღტაცებაში მოიყვანდა.

მარიკიტა რიგისამებრ მიწოლილიყო ტახტზე და დაედრო ლამაზი თავი ნიდაყვებზე; სურვილებითა და

სიტკბოებით სახე თვალები ნახევრად გაეღო; ის სუნთქავდა ერთიანად სიყვარულითა და ბედნიერებით.

მისს გვერდით იჯდა ახალგაზდა ქმარი, მთლად მოსული გონებაზე; მას ჯერ კიდევ არ სწამდა ბედნიერება, როგორც ყველა ღიძინის ტანჯულებს. ის გაუბედავად შესტკეოდა ემაწვილ ქალს, რომლის სიყვარულმაც დაუბრუნა მას გონება; მას აოცებდა ცოლის ასეთი ცელილება და შიშით აცახცახებდა — არ შეხედროდა წინანდელს გულ-ცივობას.

— მარიკიტა! — უთხრა მან ბოლოს წყნარად. — განა ეს სიზმარი არ არის? გამიმეორე, რომ შეშლილი არა ვარ, რომ შენ მომიტყევე, რომ შენი სიყვარული არ არის ახალი შურისძიება. მე სულ ასე მგონია, რომ საუცხოო სიზმარი ვნახე.

— ოჰ, არა! — მიუგო ქალმა და მოჰხვია მას ხელი, — სიზმარი ჩვენი ტანჯვები იყო, მაგრამ ბედნიერება გადარცხს მათს კვალს. ნუ ვიგონებთ, რაც გაველილია!..

— მაშნ შენ გიყვარავარ? — ჰკითხა მან რაღაც უმანკო აღტაცებით. — მაშნ ჩემი ტანჯვები გათავდა, იმედები გამიხოკიცილდა?..

— დიად, მე დიდი ხანია მიყვარხარ შენ, — ამოილაპარაკა ქალმა ალერსით და მედიდურად. — შე ვიწყებ ყველაფერს ჩვენის ბედნიერების მეტს. ღმერთმა მოგვხედა, — დაუმტა მან, ადგა და, გაუწოდა ქმარს ხელი. — ჩვენ ახლა სიყვარულითა ვართ შეერთებულნი.

ის გვერდით გალულუნდა კარებისაკენ და თვალებით ანიშებდა ახალგაზდა კაცს: — წაიდეთ ჩემთანაო.

ღმე-კალ.

ს ა ხ უ მ ა რ ლ მ ა ს ა რ თ ლ ზ ი

ივანია ღ გოჯასმარ

გოჯასმარ. ივანია, სწორე გითხრა, ჩვენი მღვდმარეობა თან-და-თან მიმდებდა: აქაო და გოჯასმარ და ივანია ქვეყნის საქმის საბჰოდ დამსხლარანო, ყველას უნდა თავის ნაღველი და ეარამი ჩვენ გაგვიზიაროს.

ივანია. ისევე კი დავმართოს. აბა, გავხსნათ, ბატონო გოჯასმარ, კანტორა!...

გოჯასმარ. არა, ჩემო ივანია: რაც არ ექნას მამა შენსა, ნურც შენ დახვე ფარფაშებსა. ნუ გვიხდა ეს რაღაც კანტორაა, თუ კოტორა. მე და შენ რომ უქანტოროდაც კოტრები ვართ, ეს ყველამ იცის. ფული არა გვაქვს, მაგრამ არც არა უფულოდ გვიჭირს. ფული რომ გავვიჩნდეს, მაშინ დიდიუბება ჩვენი საქმე. ახლა ასე მჭურად იმისთვის ვართ შეეთისებულნი, რომა არც შენ და არც მე გასაყოფი

არა გვაქვს-რა. ფული!... ოჰ, ეგ ეშმაკის მანქანება! რაღი მავას დახარბენ ჩენი მეთაურები, მაშინ წახ-და ჩენი ქვეყნის საქმე. ვანა სულ ე მაგ ეშმაკის მანქანისთვის არ ამტერევენ თავს ყველანი ერთობა-ნეთისა?...
 იგანაგა. იმე, იმე, ნურც მასთე გოუწყებები მაგ ეშმაკის მანქანას, არც უშავისთ ივარგებს. ზომ გავ-გოვონია: ერთი სათელი რომ ანგელოზს დოუნთო, მეორე ეშმაკსაო. საიქიოსთვის ორიეე მომადლიერე-ბული უნდა გვაყდეს, თეარა შიგ გეენია ცეცხლში გააღენ ყველფას.

გოჯასპირ. ჯერ სამავისო არა გეიჭირს რა და ყური დამივდე, აბა, რა წაგიციხობა.
იგანაგა. აბა, ჰე!... ეს ჩემი ორიეე ყურები ჩა-მომიკიდა ყურადღების კაეეზე.

გოჯასპირ. თქვენო სიღნჯეე, ბატონო გო-ჯასპირ. შეეჯეე, რომ თქვენ და ივანიკა მად ამ ჩენი ქვეყნის ბეებება გამხდარხართ და გთხოეთ ეს ჩემი ნაღელიანი დარდებიც ვასამართლოთ. იქნება რამე წამალი დამდეთ და თუ არა, ნაღელს ხომ მაინც ამოეანთხეე და ესეც კარგია. მე ერთი საწყა-ლი თქვენი მემპაულეთავანი ამ უცხო მხარეში გა-დმოეარდნილეარ ლეკმა პურის საშონგლად. დღე-დაღამე ვავარეალებულს ქურაში მამუშაეებენ, ლი-თონს მადნობინებენ. ბატონ ერეკლესაც ჰქონია აქ ლითონის საღნობი და მაშინ დაურქმეეითა **ქვედა-ბეეა.** იმდენი სიცოცხლე თქვენ გაქეთ, რომ იმ დროს აქ ქართველობა ყოფილა. ახლა კი მე და ჩემი ახნანაგის მეტი აქ ქართველი აღარაეინ ჰქვანობს; ჩენც აქ დროებით გადმოკარგული შე-ეიქენით. ახლა ქართველების მაგიერად აქ მარტო თათრები, ლეგნეები და სომეხები არიან. ქეედაბეეი „კედაბეეე“ გაღუეთებიათ და სპილენძის მადანსაც სხენაირად აღნობენ, ეიდრე განსენებულ ერეკლეს დროსა. ასეა ქეეყნის საქმე. ზომ შოგებსენებათ: „წუ-თის სოფლის სტუმრები ვართ, ჩენ წაეალთ და სხეა დარჩება“.

ყოველ შემოდგომას ჩენი ქეეყანა რომ მომა-გონდება, თეალებიდან ცრემლები ლაბა-ღუბით გა-დმოვდის. მად ეხლა ლეთის მოკეშული ჰარხაბული: ლეინო და პური, სულ შემოკაილია. ხალხი საღნინოდ ემზადება, საპატარძლოები ირთებენ, საქმროებს . . . საცა არ გინდა, ქორწილია ვაჩაღებული, მე...
 ... ეთი ჩემს ბედ-ილაბას.—აქ დლიური მუშა

გამხდარეარ, არც პური მომდის, არც ლეინო; დღე-ში ათი შაური მედღეეა და ისიც საღამომდის ხელი-დან გეიჭრება. საღამოს მთელი ოჯახი შინ მოიყ-რით თავს. მე და ჩემს ცოლს ხუთი ისეთი ვასთ-ხოეარი ქალი წინ დაგვიხდება, რომ მოწყეეტილ ეარსკეღაესა ჰგეენან. აბა, ამათ ეინ უნდა დეარო-ღას საქმროდ? მაგრამ დაბე, წუთის სოფლის უკუ-ღმა ტრიაღს. უწინ ამისთანა მზეთუნახაბეეში სასი-ძობები პირ იქით დიდ ქრთამს გეადლედენ იმათ პა-ტრონებსა, ოღონ მოგეეეით ცოღათაო და ახლა!?. საშხალა რომ გაუწყვეს ახლანდელ დროსა!...
 თუ ქალს მზითეეი არა აქეს, ციდან მოწყეეტილი ეარსკეღაეიც რომ იყოს, მაინც არაეინ შეხედეს. ჰოი, ანგარებე, ჰოი გულციეობაე, ჰოი, უკეთურობაე!..

იგანაგა. იმე, რა შენი საკადრისია! ზოგი ახლა ჩენსკენ მოიციხებ. იქ კიღო უარესია, ბნო გოჯას-პირ. თქვენ კი გავგეგონებათ ჩენი იმერეთი. თითო-ულ ქალაქში ორასი, სამასი ვასათხოეარი ქალი გა-მოეა, ისეთი ლამაზები, რომ შეხედო თქვენისთანა დაბრძენებულ კაცსაც ცოღობა მოუეა და გული ოუფანცქადღება. მარა რად გინდა, ამდენი თუ-რაშული ეშლიეით აწითლებული ლოყები ტყულათეი ქეეენიან, კაცი არ უნდებათ, რომ შეირთონ. რაცხა ლმერთი გოუწყრათ, ეერც კაცები ბედაეენ უფულოთ შერთეას და ეერც ქალები ბედაეენ ცოღად გაყოღას, ამიტომ რომ

კაცებსაც ჯიბეში არაფერი უტყუაეთ. იმე! ასეთ თუ წევიდა ჩენნი საქმე, თქენნი მტერი ჩენნ ქვეყანას დღემართოს. უმისოთაც არ ერთ მომრავლებული და თუ ავი საქმე ასეთ წევიდა, სუნთლად გადავშენდებთ. ერთ ორმოც წელიწად იქით არც ქართველის და არც იმერლის სასწენებელი არ იქნება. მე რომ ჩენნში ერთი ქალაქი ვიცი, იმდენ დამკვეთებს გოუთხოვარს ქალებს და კაცებს ვერსად ვერ შეხედები. არა, მაკი დალოკილები, რეიზა ცდებიან, ან ტყულათეი რეიზა იქნობენ თავს, სტორეთ ვერ გამოიკია.

გოჯასხარ. ეკ, ჩემო ივანიკა, სულ იმის ბრალია, რომ ჩენნი ხელით ველარას ვშოვობთ, მამა-პაპული ხელიდამ ვაკვიტრა და დაერჩით ჯიბე - ცარილები ამიტ მაც თითოეული მათგანი ამბობს: მე რომ ჩემი თავი ვერ მიჩენია, მეორე ჩემისთანა დოკლადია და შრომა-ხელობას მიუჩევეელი რილათი ვარჩინოვო... კიდევ ამიტომ შეგყურებენ ქალები კაცებს შურის თვალით და აქნობენ, ისინიც, რასაკვირველია, ბერდებიან, თმა უქალარედნებთ და ხეებიან უნაყოფოდ. ზოგიერთი სასიძო უღრობთ გაქალარა ეგებულა, შერცხენია თავის სიბერისა და თმა-წვერს წამლებით იღებავს.

ივანია. საწყალი ჩენნი საქართველო-იმერეთი! თურმე თვალნაცემი ყოფილა! ეინცხა საჯაყ კლიდან შოუხედავს ამ ჩენნ ხალხისთვის და ძირში გოუხნია. თურმე, ბატონო გოჯასხარ, საშინელია, ვისაც თვალს უჭრის. ნედლ ხეს რომ შეხედოს, იმასაც კი გაახზობს.

გოჯასხარ. შენ მეგ წილადობილას ვაკუყვი და ამ წერილის კითხვას კი თავი დამანებებინე. აბა, დაუჯლოთ ყური, რას ამბობს ჩენნი ქვედაბევის კორესპოდენტი.

ივანია. წევიკთხე, ბატონო გოჯასხარ, წევიკთხე.

გოჯასხარ... ეს ჩემი ლამაზი ქალები რადგან ცარილები არიან, აი, აქა, თითონ ჩემი ყურითა ვესმის: ჩილიგდარ ფარემუხას ლამაზი ქალები ჰყავსო და იქილამა მეორე ამბობს: რა ხეირია ლამაზობაო, ჩირად არ ვიყიდლო, წაელო და ნაწუა ფეიქრის ქალს ვითხოვო. მე რას დავეძებ: ბრმაა, თუ კოჭლიო, ან ჩოფურაო, ბლომათ ღომ ფულებს აეიდებო. აბა,

ბატონო გოჯასხარ, ეს ჩემი ნაღელიანი წიგნი წაუკითხე ქვეყანას, იქნება ხალხმა და ჯამათმა იფიქროს და ეს რჯულ ამოასწევეტი მზითევი გადაეარდეს, რომ ქალს ქალობით თხოულობდენ და არა ფულით. ეხლა ჩემი თხოვნა არის: ეხლანდელი ვაყები რომ მზითევს ეძებენ და ქალს კი არ კითხლობდენ, იქნება „კვალში“ ჩაიბეჭდოს ეს ამბავი, და ჯეელი ბიჭები შეეარტენათ, რომ ქალის თხოვნე თეითონ ქალის ღირსება გამოიკითხონ და მზითევი გადაეარდეს. ამის რჯულიც ამოეარდა! თუმცა ჩემ ქალებს, მოწყვეტილ ვარსკლავებს რომ ჰკვანან, ვერ მოესწრება ეს ამბავი, მაკრამ ჩემი თავი ჩემი ლამაზი ქალებიანა ქვეყანას მტლედ დაედოს, ოლონ ეკ მზითევი გადაეარდეს და ქართველობა გამრავლდეს.

თქენნი გულით პატივისმცემელი და ქვენის მოარმე *ჩილიგდარი თელუა.*

ივანია. ვაცხონე მამა შენი, ეინცხა კი ჩილიგდარი თელუა გამოჩენილხარ. ნეტაი, შენი სიცოცხლით, ჩენნ გაქალარაებულს სასიძოებს მოვარჯულელებდეთ მეგ წიგნით და ერთი დეკულის მეტი არ გამაჩნია, მასაც ილორის წმინდა გიორგის ღოუკლავე საწირავად.

18 ქართული თეატრი 93

ოსმისაჲს, 24 ნოემბე

— {ბენეფიცი ს. ნ. სკიმონიძე} —

ქ-ნი საფაროვი-ამაშიძისა, გაუზნიჲც(კვარცილის და ბ-5 ალ.-მესხიევის

მონაწილეობით

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება:

მ რ ი მ ბ ო ლ ი

დრამა 5 მოქ. და 7 სურ. ა. ცუგარდისა

მონაწილეობას მიიღებს მთელი დასი

ბილეთები ისე ივდება კასნაში

დასაწყისი 7 1/2 საათზე

დრეკტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.